

FATMA CAN SAĞLIK

Biz, et ve **süt sektörünü** temsil eden bir kuruluşuz. Ancak et ve **süt sektörü** denildiğinde bunu sadece iki başlıkla sınırlamamak gerekir; hayvansal ürünler sektörü bütünüyle çok geniş ve uzun bir değer zincirine sahiptir. Kendi aramızda artık "tedarik zinciri" kavramını pek kullanmıyoruz, gelecekte de böyle olacak. Geleceğe odaklandığımız için ben de rakamlara girmeyeceğim.

Bu değer zincirimizin içerisinde hayvansal üretimde yem, başlı başına özel bir konuma sahip. Bizden önceki katılımcılar istatistiksel rakamları çok güzel özetlediler. Evet, şu ana kadar hayvansal üretim kapasitemizi aslına bakarsanız ciddi oranda artırdık. Ancak esas önemli olan bunu sürdürülebilir kılmak, aynı şekilde devam edebilmek ve tüketiciye her zaman aynı güvenilirlikte ürünler sunabilmektir. Bu kapsamda baktığımızda yem, özellikle sürdürülebilirlik açısından en kritik başlıklardan biri olarak karşımıza çıkıyor. Çünkü et ve **süt sektöründeki** maliyetlerin yaklaşık üçte ikisini yem oluşturuyor. Bunu diğer katılımcılar da dile getirdi. Şu anda sektörler, üretimden ziyade yem maliyetini yönetmek üzerine odaklanmak zorunda kalıyor.

Yem sektöründe dışa bağımlı olmamız, sektörün sürdürülebilirliği ve üretimin devamlılığı açısından çok ciddi bir kırılganlık yaratıyor.

Dediğim gibi, şu ana kadar süt ve et sektöründe fena bir üretim rakamı ya kalamadık. Fakat sadece yemde değil, aynı zamanda hayvan varlığında da dışa bağımlılığımız devam ediyor. Bu durum bizi daha da kırılgan hale getirirken, geleceğe yönelik birtakım endişeleri de beraberinde getiriyor. Üretim yapıyoruz ama bu üretimin ne kadar verimli olduğu büyük bir soru işareti. Dolayısıyla önümüzdeki dönemde odaklanmamız gereken esas unsur üretimde verimlilik. Bunun için de yem maliyetleri ve yemin sürdürülebilir üretimi birinci derecede öncelik taşıyor. Aslına bakarsanız, yemi daha verimli nasıl üretebileceğimizden ziyade, yemi daha verimli nasıl kullanabileceğimizi ve hayvanların bu yemden yararlanma kapasitesini nasıl artırabileceğimizi tartışmalıyız; temel noktalardan biri budur. Sektörde de bu konu özellikle ön plana çıkmaya devam ediyor.

Verimliliği çok daha iyi bir noktaya getirebilmek ve üretimi sürdürülebilir kılmak adına ölççeklerimizi mutlak surette büyütmemiz gerekiyor. Günümüzde her şeyin veriyle yönetildiğini görüyoruz; fakat bizim verilerimizde bir takım sıkıntılar var. İnşallah tarım sayımı sonrasında daha net rakamlarla konuşabiliyor olacağız. Hayvansal üretim açısından kritik nokta; hangi hayvan türünden ne kadar verim aldığımız, onları nasıl beslediğimiz ve bu süreçten gerçekten ne elde ettiğimizdir. Kendi aramızda tartıştığımız bu sorular, sektörümüzün gelecekteki temel mihenk taşları olacaktır.

İhracat konusuna gelirsek; kırmızı ette ihracatla ilgili kronik problemlerimiz var. Birincisi, arz yetersizliğinden kaynaklanan bir sıkıntımız mevcut. İkincisi ise hayvan hastalıkları nedeniyle kırmızı et ve ürünlerinin ihracatında engellerle karşılaşabiliyoruz. **Süt sektöründe** ise istikrarsızlık problemi yaşıyoruz; bir ihracat bağlantısı kuruyorsunuz ancak bir günde gelen bir yasakla ihracatınız tamamen durabiliyor. Ya da ihracata

yönelik üretim yaptığınızda, dahilde işleme rejimi gibi konularda aniden ithalat yasağıyla karşılaşabiliyorsunuz. Bu durum sanayiciyi hem üretim hem de ticari ilişkiler açısından ciddi biçimde zorluyor. Çünkü bir ticari ilişkiyi veya ihracat bağlantısını kurmak bazen yıllarınızı alıyor ama bu emek bir gecede silinip süpürülebiliyor. Dolayısıyla bu alanda mutlaka bir istikrar öngörüyor olmamız lazım.

Kırmızı ette potansiyelimiz daha az olmakla birlikte, **süt sektöründe** daha iyi bir ihracat potansiyeline sahibiz. Burada kritik olan iki temel unsur standartlara uyum ve maliyet yapısının iyileştirilmesidir. Konuşmamın sonunda da buna değineceğim. Yurt dışındaki diğer şirketlerle ve sektörlerle rekabet edebilmemiz için bunları mutlak surette sağlamak durumundayız. Rekabet şansımız büyük ölçüde buna bağlı. Günümüz itibarıyla sektörümüzün genel çerçevesi bu şekilde. Bizim asıl sorununuz daha verimli üretim yapabilmektir. Ölçekler küçük olsa ve bazı işletmelerde verimlilik sağlamakta zorlansak da, ciddi anlamda iyi verilere ulaşabilen işletmelerimiz de var. Ancak bu durum genel olarak sürdürülebilir değil; üretimi daha verimli ve daha kaliteli hale getirmeliyiz. Bunun için elimizde olanaklar mevcut. Şu ana kadar Tarım ve Orman Bakanlığımızın destekleri ve yatırım teşvikleri çerçevesinde epeyce ilerleme kaydettik.

Ancak yatırım ortamındaki belirsizlikler geleceği öngörmeyi zorlaştırıyor. Bugün bir hayvancılık yatırımı yapmaya çalışsanız, örneğin bir besi veya süt çiftliği kuracak olsanız, nereden bakarsanız iki yıllık finansmanı kendiniz karşılamak zorundasınız. Çünkü o çiftliğin faaliyete geçip gelir üretmesi en az birkaç yıl alıyor. Bu finansman zorlukları elbette sektörü baskılıyor. Yine de hep birlikte şu ana kadar elde ettiğimiz başarıyı önümüzdeki dönemde de sürdürrebileceğimize inanıyorum.

Türkiye'de et ve süt sektörlerinde üretimin istikrarı için verimlilik şart ama rekabet edebilirlik için üretimin nasıl yapıldığı çok önemli. Sürdürülebilirlik, iklim değişikliği, biyoçeşitlilik kaybı

riskleri gibi faktörler bizleri belirli üretim şekillerine doğru yönlendiriyor. Yani değer zincirinde en önemli halkalardan biri yem sektörüdür. Müşterilerimiz gelip tedarikimizi kimden ve nereden aldığımızı soruyor, bizler de yem sanayiine soruyoruz, onlar da tedarikçilerine soruyor. İzlenebilirliğin zorunlu olduğu bir süreç içindeyiz dolayısıyla sektörler olarak yem sektörüyle birlikte çalışıp birbirimize hesap sordüğümüz bir döneme gireceğiz.

NACİ KAPLAN

Beyaz Et Sanayicileri ve Damızlıkçılar Birliği olarak sektörüm adına verileri paylaşmak isterim: Geçtiğimiz yıl, yani 2025 yılında, bir önceki yıla oranla yüzde 11,8 gibi bir büyüme kaydederek yaklaşık 2 milyon 870 bin ton beyaz et üretimi gerçekleştirdik. Geçen yıl Ticaret Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı ile Hazine ve Maliye Bakanlığı yetkililerinin katılımıyla Ticaret Bakanlığı'nda düzenlenen bir toplantıya katılmıştım. Orada Makarnacılar Derneği Başkanı 2,5 milyon ton makarna ürettiklerini söylediğinde, 2 milyon 870 bin ton beyaz et üreten bir sektörün temsilcisi olarak gurur duymuştum. Çünkü makarnayla kıyasladığınızda, beyaz et sektörü çok büyük özveri ve emek isteyen, biyolojik döngüyle ve ebeveyn organizasyonu ile üretim yapan bir sektördür. Bakıldığında emeği yoğun, riskleri yüksek bir alan. Ancak bilimi merkeze alan sektörümüz, yıllardır kendini bütün yeniliklere adapte ederek tam entegrasyon modeliyle bu başarıyı elde etmiştir.

Tabii bu süreçte bakanlıklarımızın desteğini de her zaman arkamızda hissettik. TMO Genel Müdürümüz Ahmet Bey'e çok teşekkür ediyoruz; ham maddeye ihtiyaç duyduğumuz her an sektörümüzü desteklemiştir. Son olarak geçen hafta sektöre açılan toplam 3 milyon tonluk kontenjan dahilindeki %5 gümrük vergili mısır ithalatı izni de son dönemde yaşadığımız sorunlara çare olmuştur.

Bildiğiniz gibi 2024 yılında kırmızı et fiyatlarının çok yükselmesi münasebetiyle, son 3-4 yıldır beyaz ete yönelik

yoğun bir talep oluştu. 2024 yılının Ramazan Bayramı döneminde, bayram tatili nedeniyle sektörde üç gün boyunca üretim yapılamadı. Bayramdan sonra rafları yeniden doldurma sürecindeyken piyasada spekülasyon bir şekilde "beyaz ette kıtlık var" dedikodusu yayıldı ve bunun üzerine 2024 yılında ihracatımıza kısıtlama getirildi. Biz o yıl da Türkiye beyaz et sanayicileri olarak 2 milyon 580 bin ton üretim yapmıştık. 2022 yılında 705 bin ton ihracat yapmış olan sektörümüz, yatırımlarını sürekli kendi kendine yeterliliğin de üzerinde bir büyüme hedefiyle planlamaktaydı. İç piyasada tüketilmeyen mevsimsel ürünleri, başta en büyük pazarımız Irak olmak üzere 90'ın üzerinde ülkeye ihraç eden bir pozisyondaydık. Ancak 2024 yılındaki bu ihracat kısıtlaması nedeniyle sektörümüz dış pazarda maalesef ivme kaybetti.

2025 yılına geldiğimizde ise yıllık bazda %11,8'lik bir büyüme gerçekleştirerek üretimi 300 bin ton artırdık. Fakat bir önceki yıl gelen kısıtlamalardan dolayı ihracatta istediğimiz ivmeyi yakalayamayınca, içeride oluşan arz fazlası ürünü zararına satmak durumunda kaldık. Buna rağmen büyüme hevesimizden taviz vermeyerek, yoğun rekabet ortamında iç piyasada tavuğun kilosunu 50-55 liraya kadar düşürerek sattık. Ne yazık ki, 2026 yılında ihracatımıza yeniden bir sınırlama getirildi. Bugün yaklaşık 150 bin üreticisi bulunan ve sözleşmeli üretim modeliyle bu üreticilerine sürekli gelir sağlamayı başarmış bir yapıdan bahsediyoruz. Şu an sektör olarak önümüzdeki en büyük darboğaz yetiştirici kümeslerimizin eksikliğidir. Mevcut kapasitemizle 2 mil-

